ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра іноземної мови та бізнес-комунікацій

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету
«27» березня 2025 року, протокол № 9

П Р О Г Р А М А

фахового вступного іспиту

з мовознавства

для зарахування на навчання

на спеціальність В11 «Філологія»

за спеціалізацією: В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

за освітнім ступенем «магістр»

на основі раніше здобутого ступеня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2025

Фахове вступне випробування має на меті перевірку рівня знань вступників з основ мовознавства для здійснення якісного відбору абітурієнтів для зарахування на навчання за програмою магістерського рівня спеціальності В11 Філологія, а також забезпечення відповідності рівня підготовки вимогам сучасної філологічної науки. Програма охоплює основні питання з мовознавства, що відображають ключові напрями розвитку дисципліни; перелік рекомендованої літератури, який слугує орієнтиром для самостійної підготовки вступників.

Завдання програми – систематизувати знання абітурієнтів з мовознавства; спрямувати увагу на ключові питання, що виносяться на вступне випробування; надати методичну підтримку через рекомендовані джерела.

Перелік літератури допоможе вступникам обрати найбільш авторитетні джерела для підготовки; сформувати цілісне уявлення про сучасні підходи у мовознавстві та забезпечити високий рівень готовності до складання іспиту.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ “МОВОЗНАВСТВО”

Мовознавство як наука. Мова, мислення, соціум.

Мовознавство як наука про природну мову.

Об’єкт, предмет, завдання та основні проблеми сучасного мовознавства (природа, походження, сутність мови, мова (мовлення) і мислення, мова і суспільство, структурні рівні та одиниці мови).

Загальне і часткове, теоретичне і прикладне мовознавство.

Методологія мовознавства (загальнонаукові та спеціальні методи).

Синхронія і діахронія як методологія.

Мовознавства і суміжні науки.

Поняття про мову, її онтологічну природу.

Підходи до розуміння мови: біологічний, психічний, соціальний.

Системний характер мови.

Ієрархічна структура мови. Основні рівні мови, міжрівнева взаємозалежність.

Системних і асистемні явища у мові.

Парадигмальні, синтагмальні й ієрархійні відношення між мовними одиницями.

Мовна норма. Типи мовних норм.

Функції мови: основні та похідні.

Знакова природа мови.

Теорія мовного знака: класичні підходи (Фердинанд де Соссюр: означник, означуване; Чарльз С. Пірс: семіотична тріада).

Типологія знаків: види знаків в семіотиці: ікони, індекси, символи, сигнали, емблеми, жести, індикатори, метафоричні знаки.

Мова як знакова система: природа мовного знака

Основні характеристики знака: план вираження, план змісту.

Знак, напівзнак. Субзнаковий, знаковий і суперзнаковий рівні мови.

Мовлення. Фізіологічні механізми мовлення. Форми вираження слова.

Слово почуте, слово побачене, слово вимовлене.

Апарат мовлення, його будова. Дихальний, голосовий, артикуляційний.

Активні та пасивні органи мовлення

Види мовлення. Зовнішнє і внутрішнє мовлення

Функції, форми й засоби спілкування.

Класифікації функцій спілкування

Аспекти спілкування (комунікативний, інтерактивний, перцептивний) та їхні особливості.

Вербальна і невербальна комунікація. Словесне спілкування, кінетика, паралінгвістика, проксеміка.

Мова і суспільство. Соціальна функція мови: комунікація, соціалізація, ідентифікація.

Мовна політика і мовна дискримінація.

Мова та соціальні зміни: глобалізація, технологічні зміни, соціальні рухи.

Характерні риси взаємодії мови та культури: культурні концепти, мовні табу, мовні ритуали.

Мова та ідентичність. Види ідентичності (етнічна, соціальна, індивідуальна).

Структурна організація мови

Фонетична система мови.

Аспекти вивчення звуків (акустичний, артикуляційний, функційний).

Класифікація голосних та приголосних звуків.

Звук і фонема.

Фонеми в парадигматиці й синтагматиці (опозиції фонем, фонологійні класи).

Фонетичне членування мовленнєвого потоку

Просодика. Наголос. Інтонація.

Фонетичні закони і зміни.

Комбінаторні та позиційні звукові зміни.

Фонетична й фонематична транскрипція. Транслітерація.

Лексико-семантична система мови

Слово, поняття, концепт. Лексико-семантичні варіанти слова.

Типи мотивації лексичних одиниць.

Мовна семантика. Семантика й референція.

Лексичне та граматичне значення слова.

Денотативне й конотативне значення слова.

Стилістичний компонент значення.

Розвиток значення слова: розширення, звуження, меліоризація, зниження (пейорація), метафоричне перенесення, метонімійне перенесення, евфемізація.

Полісемія слова. Синоніми. Антоніми. Омоніми. Пароніми. Поняття семантичного поля.

Функційна та стилістична диференціація: книжна лексика, розмовна, нейтральна.

Соціальна й територіальна диференціація: професійна лексика (терміни); жаргонізми, арготизми, сленгізми, діалектизми.

Активна й пасивна лексика (неологізми, оказіоналізми, історизми, архаїзми).

Етимологія. Типи лексики за походженням (питомі й запозичені слова). Асиміляція запозичень: фонетична адаптація; граматична та лексична асиміляція.

Фразеологія та ідіоматика. Класифікація фразеологізмів.

Синонімія та антонімія фразеологізмів.

Лексикографія. Типи словників.

Структура словникової статті. Ідеографічні словники у вітчизняній та закордонній лексикографії.

Граматична система мови.

Морфеміка і дериватологія.

Морфемна будова слова. Види морфем.

Формотвірні / словотвірні афікси.

Похідні й непохідні основи.

Словотвірна пара (похідне й твірне слово).

Способи творення слів. Морфологійні та неморфологійні способи творення слів.

Морфологія. Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія.

Способи вираження граматичних значень через афікси: флексія, суфікс, постфікс, префікс, інтерфікс.

Аналітичні граматичні засоби: службові слова, порядок слів, інтонація.

Синтетичні граматичні способи: внутрішня флексія, редуплікація, суплетивізм, синтаксичне словоскладання, наголос.

Частини мови як лексико-граматичні класи слів. Принципи виокремлення частин мови.

Іменник. Граматичні категорії іменника.

Лексико-граматичні розряди іменника.

Прикметник. Граматичні категорії прикметника.

Лексико-граматичні розряди прикметника. Ступені порівняння прикметників.

Числівник. Класифікація числівників за семантичним принципом.

Займенник. Розряди займенників.

Дієслово. Особові й неособові форми дієслова.

Морфологійні категорії дієслова.

Синтаксичні ролі дієслова.

Прислівник. Розряди прислівників за значенням. Ступені прислівників.

Службові частини мови.

Синтаксис. Типи синтаксичного зв'язку.

Форми підрядного зв'язку: узгодження, керування, прилягання.

Словосполучення. Критерії класифікації словосполучень (за формою зв'язку, за будовою, за морфологійним принципом).

Типи простих речень за метою висловлювання, за структурою (односкладні / двоскладні, поширені / непоширені, повні / неповні).

Актуальне членування речення: поняття теми й реми.

Типологія складних речень (складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові, багатокомпонентні з різними видами зв'язку).

Способи й засоби поєднання речень у тексті: ланцюжковий і паралельний зв'язки компонентів.

Поняття когезії та когерентності.

Стилістика

Стилістика як галузь мовознавства. Розділи стилістики та їхні завдання.

Об'єкт і предмет стилістики.

Загальна стилістика: мета і завдання.

Стилістика мови і мовлення.

Стилістика художньої літератури. Індивідуальні особливості стилю письменника.

Функційна стилістика: мета та завдання.

Функційні стилі та їхня класифікація. Функційний стиль і підстиль.

Офіційно-діловий стиль, сфера застосування, норми ділового стилю, ознаки.

Підстилі офіційно-ділового стилю.

Науковий стиль, його ознаки.

Публіцистичний стиль, сфери реалізації та ознаки

Розмовний стиль. Головні сфери реалізації розмовного стилю. Ознаки розмовного стилю.

Художній стиль, сфери реалізації й ознаки

Поняття жанру в стилістиці.

Жанри офіційно-ділового стилю: закон, постанова, договір, меморандум, протокол, заява, резюме, автобіографія, діловий лист.

Жанри наукового стилю: монографія, стаття, тези, рецензія, анотація, доповідь, лекція.

Жанри публіцистичного стилю: стаття, замітка, репортаж, нарис, фейлетон, есе.

Жанри розмовного стилю: бесіда, промова (вітальна, застільна, поминальна).

Жанри художнього стилю: епічні (роман, сага, повість, оповідання, новела), ліричні (вірш, поема, балада), драматичні (трагедія, комедія, драма).

Поняття про тропи та фігури.

Фонетичні засоби стилістики.

Лексичні засоби стилістики.

Синтаксичні засоби стилістики.

Стилістика тексту. Ідея та зміст тексту.

Композиція художнього тексту.

Дискурс як комунікативне явище. Основні ознаки дискурсу.

Типологія дискурсу за сферами комунікації.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З МОВОЗНАВСТВА

Фахове вступне випробування з мовознавства має на меті визначення рівня теоретичної підготовки вступника, сформованості його здатності застосовувати базові поняття та категорії мовознавства, аналізувати мовні явища,

встановлювати системні та функційні зв’язки між мовними одиницями, використовувати відповідну лінгвістичну термінологію та аргументовано формулювати власні висновки.

Оцінювання результатів фахового вступного випробування здійснюється з урахуванням повноти, системності й правильності знань вступника, рівня розуміння основних мовознавчих понять, здатності застосовувати теоретичні положення під час аналізу мовного матеріалу, логічності та аргументованості відповіді, правильності використання лінгвістичної термінології.

Фахове вступне випробування проводиться у формі усної співбесіди за трьома питаннями з програми випробування. Оцінювання знань вступника здійснюється екзаменаційною комісією за шкалою до 200 балів. Підсумкова оцінка є комплексною та враховує рівень знань, умінь і навичок, продемонстрованих вступником під час відповідей на всі питання. Вступники, які за результатами співбесіди набрали менше 100 балів, не допускаються до участі в конкурсному відборі.

Високий рівень – «відмінно».

Вступник:

- демонструє **системні, глибокі та ґрунтовні знання** з мовознавства;
- вільно володіє основною **мовознавчою термінологією,** правильно визначає та пояснює мовознавчі поняття, категорії, явища й закономірності;
- розуміє мовознавство як систему взаємопов’язаних галузей і здатний встановлювати зв’язки між різними рівнями мовної системи;
- демонструє розуміння **системної та ієрархічної організації мови,** парадигматичних, синтагматичних та ієрархійних відношень;
- правильно характеризує основні положення загального мовознавства, зокрема питання природи, функцій, структури та соціальної зумовленості мови;
- розуміє основні підходи до вивчення мовного знака, розрізняє поняття означника й означуваного, характеризує семіотичну тріаду та типи знаків;
- ґрунтовно орієнтується у **фонетичній і фонологічній системах,** розрізняє звук і фонему, характеризує фонемні опозиції, фонетичні процеси, просодичні явища, принципи фонетичної та фонематичної транскрипції;

- правильно аналізує **лексико-семантичні явища,** розрізняє лексичне та граматичне, денотативне й конотативне значення, пояснює полісемію, синонімію, антонімію, омонімію, паронімію, семантичні поля та типи семантичних змін;

- розуміє принципи функційної, стилістичної, соціальної й територіальної диференціації лексики, характеризує активну та пасивну лексику, запозичення, фразеологізми й типи словників;

- демонструє глибокі знання з **морфеміки, словотвору, морфології та синтаксису,** правильно визначає морфеми, типи словотвірних процесів, граматичні значення, форми й категорії;

- розуміє принципи класифікації частин мови, характеризує граматичні категорії самостійних і службових частин мови;

- правильно визначає типи синтаксичного зв'язку, характеризує словосполучення, прості та складні речення, актуальне членування речення;

- розуміє поняття когезії, когерентності, тексту й дискурсу;

- демонструє ґрунтовні знання зі **стилістики**, правильно визначає функційні стилі, підстилі, жанри, стилістичні засоби, тропи та фігури;

- здатний **застосувати теоретичні знання до аналізу конкретного мовного матеріалу**, а не лише відтворити визначення;

- самостійно встановлює причинно-наслідкові та системні зв'язки між мовними явищами;

- відповідь є логічною, послідовною, аргументованою, змістовно завершеною;

- не допускає фактичних і термінологічних помилок або допускає лише поодинокі несуттєві неточності, які не впливають на правильність відповіді.

Достатній рівень – «добре».

Вступник:

- демонструє **достатні та переважно системні знання** з основних розділів мовознавства;

- правильно відтворює основні визначення, поняття, категорії та закономірності;

- володіє базовою мовознавчою термінологією, хоча окремі терміни може використовувати неточно;
- розуміє основні положення загального мовознавства та взаємозв’язки між рівнями мовної системи;
- правильно характеризує основні явища фонетики й фонології, лексикології, фразеології, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису та стилістики;
- може визначити основні типи мовних одиниць, їхні характеристики та функції;
- здатний застосувати теоретичні знання до **типових завдань і стандартних мовних прикладів**;
- правильно розрізняє основні лексико-семантичні, граматичні, синтаксичні та стилістичні явища;
- розуміє функційні стилі та їхні основні ознаки, може визначити стиль і жанр типового мовного/текстового матеріалу;
- уміє пояснити основні мовні явища, однак аналіз може бути недостатньо глибоким або повним;
- відповідь загалом логічна та послідовна, але може містити окремі неточності, неповні формулювання чи недостатню аргументацію;
- допускає окремі помилки у використанні термінології або класифікації мовних явищ, однак вони не мають системного характеру;
- демонструє достатній рівень знань для подальшого навчання за магістерською програмою.

Середній рівень – «задовільно».

Вступник:

- демонструє **фрагментарні, але загалом достатні для мінімального засвоєння програми знання;**
- знає окремі основні поняття та визначення з мовознавства, але не завжди розуміє їх взаємозв’язки;
- володіє обмеженим обсягом мовознавчої термінології;
- може відтворити окремі положення програми, проте відчуває труднощі під час їх пояснення;

- має загальне уявлення про фонетику, фонологію, лексикологію, граматику, синтаксис і стилістику, однак не демонструє системного розуміння їхньої структури;
- може виконати лише **типові та нескладні завдання** за зразком;
- відчуває труднощі під час застосування теоретичних знань до аналізу мовного матеріалу;
- не завжди правильно розрізняє близькі за значенням мовознавчі поняття;
- допускає помилки у визначенні мовних явищ, їх класифікації та характеристиці;
- відповідь може бути непослідовною, недостатньо аргументованою або неповною;
- допускає помилки у використанні мовознавчої термінології;
- здатний виправити окремі помилки після додаткового уточнення формулювання завдання.

Початковий рівень – «незадовільно».

Вступник:

- не демонструє достатнього знання основ мовознавства;
- не володіє основною мовознавчою термінологією або використовує її переважно неправильно;
- не може правильно визначити основні поняття та категорії мовознавства;
- не розуміє системного характеру мови та взаємозв’язків між її структурними рівнями;
- не розрізняє основні мовні одиниці та мовознавчі категорії;
- не може правильно охарактеризувати базові явища фонетики, фонології, лексикології, граматики, синтаксису та стилістики;
- не здатний застосувати теоретичні положення до аналізу елементарного мовного матеріалу;
- допускає численні фактичні, термінологічні та логічні помилки;
- не може самостійно класифікувати мовні явища або обґрунтувати запропоновану відповідь;

- відповідь є фрагментарною, нелогічною або суттєво неповною;
- значна частина відповіді не відповідає змісту поставленого питання;
- не демонструє рівня підготовки, необхідного для опанування освітньої програми магістерського рівня.

Рекомендована шкала оцінювання

Рівень	**Оцінка**	**Кількість балів**	**Загальна характеристика**
Високий	відмінно	180–200	Глибокі, системні знання; правильне застосування теорії; самостійний аналіз та аргументація
Достатній	добре	150–179	Ґрунтовні знання основних розділів; правильне виконання типових завдань; незначні неточності
Середній	задовільно	100–149	Фрагментарні, але достатні базові знання; виконання переважно простих і типових завдань
Початковий	незадовільно	‹100	

Недостатній рівень знань; значна кількість помилок; неспроможність застосувати теоретичні знання

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. Львів : Світ, 2003. 432 с.

Бабич Н. Д. та ін. Культура фахового мовлення: навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. 572 с.

Бацевич Ф.С. Духовна синергетика рідної мови. Київ, 2009. 192 с.

Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ: Академія, 2006. 368 с.

Вступ до мовознавства: за ред. І.О. Голубовської. Київ. Академія, 2016. 318 с.

Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.

Дудик П.С. Стилістика української мови: навч. посібн. Київ : Академія, 2005. 368 с.

Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. У 4-х т. Донецьк: ДонНУ, 2012.

Зарицький М.С. Стилістика сучасної української мови. Київ : Парламентське видавництво, 2001. 156 с.

Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2006. 336 с.

Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2005. 368 с.

Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.

Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології. Київ : Академія, 2008. 344 с.

Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Енциклопедія. Полтава : Довкілля-Київ, 2006. 716 с.

Супрун Л.В. Загальне мовознавство. Київ: Знання, 2012. 335 с.

Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.]. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.

Сучасна українська мова: Морфологія: Підручник. Затверджено МОН / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ, 2013. 524 с.

Шевченко Л. Стилістика української літературної мови: функціональна діагностика тексту : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. Кн. 2. 388 с.

Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. Київ. 2010. 408 с.